ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ

της 4ης Ιουλίου 2000 *

Στην υπόθεση C-387/97,

Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από τη Μαρία Κοντού-Durande, μέλος της Νομικής Υπηρεσίας, με αντίκλητο στο Λουξεμβούργο τον C. Gómez de la Cruz, μέλος της ίδιας Υπηρεσίας, Centre Wagner, Kirchberg,

προσφεύγουσα,

υποστηριζόμενη από το

Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας, εκπροσωπούμενο από τον J. E. Collins, Assistant Treasury Solicitor, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία του Ηνωμένου Βασιλείου, 14, boulevard Roosevelt,

παρεμβαίνον,

* Γλώσσα διαδικασίας: η ελληνική.

κατά

Ελληνικής Δημοκρατίας, εκπροσωπούμενης από την Αικ. Σαμώνη-Ράντου, νομικό σύμβουλο στην Ειδική Νομική Υπηρεσία — Τμήμα Ευρωπαϊκού Κοινοτικού Δικαίου του Υπουργείου Εξωτερικών, καθώς και από την Ε.-Μ. Μαμούνα, νομικό συνεργάτη στην ίδια υπηρεσία, και τον Γ. Καριψιάδη, ειδικό επιστημονικό συνεργάτη στην ίδια υπηρεσία, με τόπο επιδόσεων στο Λουξεμβούργο την Πρεσβεία της Ελλάδας, 117 Val Ste-Croix,

καθής,

που έχει ως αντικείμενο αφενός να αναγνωριστεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει τα απαραίτητα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 7ης Απριλίου 1992, C-45/91, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 1992, σ. I-2509), και, ειδικότερα, μη έχοντας ακόμη καταρτίσει και εφαρμόσει τα σχέδια και τα προγράμματα που είναι απαραίτητα για τη διάθεση των στερεών, καθώς και των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων της οικείας περιοχής, έτσι ώστε να μην τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των ανθρώπων και να μη βλάπτεται το περιβάλλον, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 228 ΕΚ), και αφετέρου να υποχρεωθεί η Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή, στον λογαριασμό «ίδιοι πόροι της ΕΚ», χρηματική ποινή ύψους 24 600 ECU ημερησίως, για κάθε ημέρα καθυστερήσεως της εκτελέσεως των απαραίτητων μέτρων συμμορφώσεως προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, υπολογιζόμενη από την κοινοποίηση της παρούσας αποφάσεως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ,

συγκείμενο από τους G. C. Rodríguez Iglesias, Πρόεδρο, J. C. Moitinho de Almeida, D. A. O. Edward, L. Sevón και R. Schintgen, προέδρους τμήματος, P. J. G. Kapteyn, C. Gulmann, J.-P. Puissochet, G. Hirsch, P. Jann, H. Ragnemalm (εισηγητή), M. Wathelet και B. Σκουρή, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: D. Ruiz-Jarabo Colomer
γραμματέας: L. Hewlett, υπάλληλος διοικήσεως,

έχοντας υπόψη την έκθεση ακροατηρίου,

αφού άκουσε τις αγορεύσεις των διαδίκων κατά τη συνεδρίαση της 29ης Ιουνίου 1999,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 28ης Σεπτεμβρίου 1999,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με δικόγραφο που κατέθεσε στη Γραμματεία του Δικαστηρίου στις 14 Νοεμβρίου 1997, η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων άσκησε, δυνάμει του άρθρου 171 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρου 228 ΕΚ), προσφυγή με την οποία ζητεί αφενός να αναγνωριστεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει τα απαραίτητα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 7ης Απριλίου 1992, C-45/91, Επιτροπή κατά Ελλάδας (Συλλογή 1992, σ. I-2509), και, ειδικότερα, μη έχοντας ακόμη καταρτίσει και εφαρμόσει τα σχέδια και τα προγράμματα που είναι απαραίτητα για τη διάθεση των στερεών, καθώς και των τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων της οικείας περιοχής, έτσι ώστε να μην τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των ανθρώπων και να μη βλάπτεται το περιβάλλον, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης ΕΚ (νυν άρθρο 228 ΕΚ), και αφετέρου να υποχρεωθεί η Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή, στον λογαριασμό «ίδιοι πόροι της ΕΚ», χρηματική ποινή ύψους 24 600 ECU ημερησίως, για κάθε

ημέρα καθυστερήσεως της εκτελέσεως των απαραίτητων μέτρων συμμορφώσεως προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, υπολογιζόμενη από την κοινοποίηση της παρούσας αποφάσεως.

Η κοινοτική ρύθμιση

2 Οι οδηγίες 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 86), και 78/319/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 1978, περί των τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων (ΕΕ ειδ. έκδ. 15/001, σ. 161), όπως ίσχυαν κατά τη λήξη της δίμηνης προθεσμίας που είχε ταχθεί με την αιτιολογημένη γνώμη που κατέληξε στη διαπίστωση της παραβάσεως στην προπαρατεθείσα υπόθεση Επιτροπή κατά Ελλάδας, επέβαλλαν την εναρμόνιση των εθνικών νομοθεσιών όσον αφορά τη διάθεση ορισμένων αποβλήτων. Όπως προκύπτει από την τρίτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 75/442 και την τέταρτη αιτιολογική σκέψη της οδηγίας 78/319, σκοπός των οδηγιών αυτών ήταν, μεταξύ άλλων, να διασφαλιστεί η προστασία της υγείας του ανθρώπου και του περιβάλλοντος από τις επιβλαβείς συνέπειες που έχουν η συγκέντρωση, η μεταφορά, η επεξεργασία, η αποθήκευση και η εναπόθεση αυτών των αποβλήτων.

3 Για την επίτευξη των στόχων αυτών, οι οδηγίες 75/442 και 78/319 επέβαλλαν στα κράτη μέλη την υποχρέωση να θεσπίσουν ορισμένες διατάξεις και να λάβουν ορισμένα άλλα μέτρα.

4 Κατ' αρχάς, κατά το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442, τα κράτη μέλη όφειλαν να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να διασφαλίσουν ότι τα στερεά απόβλητα θα διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον και κυρίως χωρίς να δημιουργούν κίνδυνο για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος ή για την πανίδα και τη χλωρίδα, χωρίς να προκαλούν ενοχλήσεις θορύβου και οσμών και χωρίς να επιφέρουν βλάβη στην τοποθεσία και στο τοπίο.

5 Το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 78/319 προέβλεπε ότι τα κράτη μέλη έπρεπε να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να εξασφαλίσουν τη διάθεση των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να επέρχεται ζημία στο περιβάλλον, και ιδίως χωρίς να δημιουργείται κίνδυνος για το νερό, τον αέρα ή το έδαφος ή για την πανίδα και τη χλωρίδα, χωρίς να δημιουργούνται οχληρές συνέπειες από τον θόρυβο ή τις οσμές και χωρίς να καταστρέφονται χώροι και τοπία. Κατά το άρθρο 5, παράγραφος 2, της εν λόγω οδηγίας, τα κράτη μέλη έπρεπε να λάβουν ιδίως τα αναγκαία μέτρα για να απαγορεύσουν την ανεξέλεγκτη εγκατάλειψη, απόρριψη, εναπόθεση και μεταφορά των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων, καθώς και την παραχώρησή τους σε εγκαταστάσεις, βιομηχανίες ή επιχειρήσεις άλλες από αυτές που προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, της οδηγίας αυτής.

6 Το άρθρο 5 της οδηγίας 75/442 όριζε ότι τα κράτη μέλη είχαν την υποχρέωση να συνιστούν ή να υποδεικνύουν την ή τις αρμόδιες αρχές τις επιφορτισμένες, εντός μιας καθορισμένης ζώνης, να σχεδιάζουν, να οργανώνουν, να επιτρέπουν και να επιβλέπουν τις εργασίες διαθέσεως των αποβλήτων.

7 Κατά το άρθρο 6, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 75/442, η αρμόδια αυτή αρχή ή οι αρμόδιες αυτές αρχές υποχρεούνταν να καταρτίσουν το ταχύτερο δυνατόν ένα ή περισσότερα σχέδια, σε σχέση ιδίως με τον τύπο και την ποσότητα των προς διάθεση αποβλήτων, τις γενικές τεχνικές προδιαγραφές, τις κατάλληλες τοποθεσίες διαθέσεως, καθώς και τα ειδικά μέτρα για ειδικά απόβλητα. Το άρθρο 6, δεύτερο εδάφιο, της ίδιας αυτής οδηγίας προέβλεπε ότι αυτό το σχέδιο ή αυτά τα σχέδια μπορούσαν να περιλαμβάνουν π.χ. τα φυσικά ή νομικά πρόσωπα τα εξουσιοδοτημένα για τη διάθεση των αποβλήτων, την εκτίμηση των δαπανών για τις εργασίες διαθέσεως και τα κατάλληλα μέτρα για την ενθάρρυνση της ορθολογικής οργανώσεως της συλλογής, της διαλογής και της επεξεργασίας των αποβλήτων.

8 Κατά το άρθρο 6 της οδηγίας 78/319, τα κράτη μέλη είχαν την υποχρέωση να υποδεικνύουν ή να συνιστούν την ή τις αρμόδιες αρχές στις οποίες ανατίθενται, εντός μιας καθορισμένης ζώνης, η κατάστρωση σχεδίων, η οργάνωση, η παροχή αδείας και η εποπτεία των εργασιών διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων.

9 Το άρθρο 12, παράγραφος 1, πρώτο εδάφιο, της οδηγίας 78/319 όριζε ότι οι αρμόδιες αρχές υποχρεούνταν να καταρτίζουν και να τηρούν ενήμερα τα προγράμματα για τη διάθεση των τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων. Τα προγράμματα αυτά έπρεπε να αφορούν ιδίως τον τύπο και την ποσότητα των προς διάθεση αποβλήτων, τις μεθόδους διαθέσεως, τα ενδεχομένως αναγκαία ειδικευμένα κέντρα επεξεργασίας και τους κατάλληλους χώρους αποθηκεύσεως.

10 Κατά το άρθρο 145 της Πράξεως περί των όρων προσχωρήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας και των προσαρμογών των συνθηκών (ΕΕ 1979, L 291, σ. 17, στο εξής: Πράξη Προσχωρήσεως), η Ελληνική Δημοκρατία έπρεπε να έχει θεσπίσει μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1981 τα αναγκαία μέτρα για να συμμορφωθεί με τις διατάξεις των οδηγιών 75/442 και 78/319.

Η απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας

11 Με την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι η Ελληνική Δημοκρατία είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που υπείχε από τα άρθρα 4 και 6 της οδηγίας 75/442 και από τα άρθρα 5 και 12 της οδηγίας 78/319.

12 Από την απόφαση αυτή προκύπτει ότι η Επιτροπή, όταν πληροφορήθηκε ότι υπήρχαν ορισμένα προβλήματα με τη διάθεση αποβλήτων στον Νομό Χανίων Κρήτης, ζήτησε διευκρινίσεις από την Ελληνική Κυβέρνηση. Κυρίως της ζήτησε πληροφορίες ως προς την ύπαρξη ελεύθερου χώρου απορρίψεως αποβλήτων στις εκβολές του χειμάρρου Κουρουπητός.

13 Η Ελληνική Κυβέρνηση απάντησε ότι θα έθετε τέρμα στη λειτουργία αυτού του σκουπιδότοπου και θα δημιουργούσε νέους χώρους αποθέσεως απορριμμάτων. Επισήμανε πάντως ότι, μέχρι να αποπερατωθούν τα απαραίτητα έργα υποδομής στους νέους αυτούς χώρους, τα απορρίμματα του Νομού Χανίων θα εξακολου-

θούσαν να αποτίθενται στον σκουπιδότοπο του Κουρουπητού μέχρι τον Αύγουστο του 1988.

14 Η Επιτροπή, μη κρίνοντας ικανοποιητική την απάντηση αυτή, απηύθυνε στην Ελληνική Δημοκρατία έγγραφο οχλήσεως. Στο έγγραφο αυτό ανέφερε ότι η Ελληνική Δημοκρατία, κατά παράβαση των άρθρων 4 της οδηγίας 75/442 και 5 της οδηγίας 78/319, δεν είχε λάβει κανένα μέτρο ώστε τα εν λόγω απόβλητα να διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον. Με το ίδιο έγγραφο η Επιτροπή τόνιζε επιπλέον ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν είχε ακόμη καταρτίσει ούτε το σχέδιο διαθέσεως αποβλήτων που επέβαλλε το άρθρο 6 της οδηγίας 75/442 ούτε το πρόγραμμα διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων που προέβλεπε το άρθρο 12 της οδηγίας 78/319. Πρόσθετε ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν είχε θεσπίσει καμία από τις διατάξεις για τη διάθεση των αποβλήτων που επέβαλλε το άρθρο 7 της οδηγίας 75/442. Η Επιτροπή κατέληγε στο συμπέρασμα ότι η Ελληνική Δημοκρατία είχε παραβεί τις υποχρεώσεις που υπείχε από τα άρθρα 4, 5, 6, 7 και 13 της οδηγίας 75/442 και από τα άρθρα 5, 6, 12 και 21 της οδηγίας 78/319.

15 Οι ελληνικές αρχές, με την απάντησή τους στο έγγραφο αυτό, αναφέρθηκαν στην αντίθεση του πληθυσμού των Χανίων στο σχέδιο δημιουργίας νέων χώρων ταφής των αποβλήτων και εξέθεσαν ότι για τον λόγο αυτό οι αρχές μελετούσαν τη δημιουργία, μεσοπροθέσμως, χώρων ταφής των αποβλήτων σε μικρότερες γεωγραφικές ενότητες και, μακροπροθέσμως, την καύση και την ανακύκλωση των απορριμμάτων.

16 Στις 5 Μαρτίου 1990 η Επιτροπή εξέδωσε αιτιολογημένη γνώμη, την οποία κοινοποίησε στην Ελληνική Δημοκρατία. Με το έγγραφο αυτό η Επιτροπή εξέθεσε ότι οι ελληνικές αρχές δεν είχαν τηρήσει τις απορρέουσες από τη Συνθήκη υποχρεώσεις τους, καθόσον βρίσκονταν ακόμη στο στάδιο της προετοιμασίας των αναγκαίων μέτρων συμμορφώσεως προς τις οδηγίες 75/442 και 78/319 στην περιοχή των Χανίων.

17 Η Επιτροπή, με την προσφυγή που άσκησε κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας, ισχυρίστηκε ότι οι ελληνικές αρχές δεν είχαν λάβει κανένα μέτρο ώστε τα απόβλητα της περιοχής των Χανίων να διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του

ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον. Πρόσθεσε ότι οι αρμόδιες αρχές δεν είχαν λάβει κανένα μέτρο για την εφαρμογή πραγματικού σχεδίου που θα οδηγούσε, βάσει χρονοδιαγράμματος, στην ορθή διαχείριση των αποβλήτων της περιοχής. Τις ίδιες επικρίσεις διατύπωσε και για τα τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα της περιοχής, για τη διάθεση των οποίων οι ελληνικές αρχές ούτε είχαν λάβει τα κατάλληλα μέτρα ούτε είχαν καταρτίσει κάποιο πρόγραμμα.

18 Η Ελληνική Δημοκρατία απάντησε ότι μεταξύ των ετών 1989 και 1991 πραγματοποιήθηκαν διάφορες μελέτες για τη διαχείριση και την ανακύκλωση των αποβλήτων της περιοχής Χανίων. Ωστόσο, η εφαρμογή του καταρτισθέντος προγράμματος αναβλήθηκε λόγω της αντιθέσεως των κατοίκων της περιοχής.

19 Με τη σκέψη 21 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας, το Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, κατά το άρθρο 145 της Πράξεως Προσχωρήσεως, οι οδηγίες 75/442 και 78/319 έπρεπε να έχουν τεθεί σε εφαρμογή στην Ελλάδα μέχρι την 1η Ιανουαρίου 1981. Επιπλέον, το Δικαστήριο υπενθύμισε ότι, κατά πάγια νομολογία, τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επικαλούνται εσωτερικές καταστάσεις, όπως είναι οι δυσχέρειες που ανακύπτουν στο στάδιο της εκτελέσεως ορισμένης κοινοτικής πράξεως, προκειμένου να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο.

20 Κατόπιν αυτών, το Δικαστήριο αποφάνθηκε ως εξής:

«Η Ελληνική Δημοκρατία, παραλείποντας να λάβει τα αναγκαία μέτρα ώστε τα τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα της περιοχής Χανίων να διατίθενται χωρίς να θέτουν σε κίνδυνο την υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτουν το περιβάλλον και παραλείποντας να καταρτίσει για την περιοχή αυτή σχέδια ή προγράμματα για τη διάθεση των στερεών καθώς και των τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 4 και 6 της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί στερεών αποβλήτων, και από τα

άρθρα 5 και 12 της οδηγίας 78/319/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 1978, περί τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων.»

Η διαδικασία πριν από την άσκηση της προσφυγής

21 Η Επιτροπή, μη έχοντας λάβει καμία κοινοποίηση μέτρων εκτελέσεως της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας, υπενθύμισε στις ελληνικές αρχές, με έγγραφο της 11ης Οκτωβρίου 1993, ότι η Ελληνική Δημοκρατία είχε καταδικαστεί με την απόφαση αυτή και τόνισε ότι δεν της είχε κοινοποιηθεί κανένα μέτρο συμμορφώσεως προς την εν λόγω απόφαση.

22 Με έγγραφο της 24ης Αυγούστου 1994, η Ελληνική Δημοκρατία ενημέρωσε την Επιτροπή ότι ο αρμόδιος για τη διαχείριση των αποβλήτων της περιοχής οργανισμός είχε λάβει την «προέγκριση» για δύο τοποθεσίες υγειονομικής ταφής των αποβλήτων στις τοποθεσίες Κοπινάδι και Βάρδια. Παραλλήλως εκπονούνταν μελέτες περιβαλλοντικών επιπτώσεων για τις δύο αυτές τοποθεσίες, σύμφωνα με την εθνική νομοθεσία περί μεταφοράς της οδηγίας 85/337/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1985, για την εκτίμηση των επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων δημοσίων και ιδιωτικών έργων στο περιβάλλον (ΕΕ L 175, σ. 40), και επρόκειτο να περατωθούν πριν από το τέλος του 1994. Μετά την περάτωση της διαδικασίας αυτής, ο αρμόδιος οργανισμός θα μπορούσε να προβεί στην κατάρτιση της τελικής μελέτης για την κατασκευή, τη λειτουργία, την επιτήρηση και την αποκατάσταση της μιας από τις δύο τοποθεσίες που θα κρινόταν ως η πλέον κατάλληλη.

23 Η Επιτροπή, μη έχοντας λάβει καμία νέα πληροφορία εκ μέρους της Ελληνικής Κυβερνήσεως, αποφάσισε να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 171, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Με έγγραφο οχλήσεως της 21ης Σεπτεμβρίου 1995, κάλεσε την Ελληνική Δημοκρατία να υποβάλει εντός προθεσμίας δύο μηνών τις παρατηρήσεις της σχετικά με τη μη εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας.

24 Με έγγραφο της 14ης Δεκεμβρίου 1995, η Ελληνική Κυβέρνηση πληροφόρησε την Επιτροπή ότι το νομαρχιακό συμβούλιο Χανίων είχε επιλέξει τη θέση αποθέσεως των απορριμμάτων και ότι, ως εκ τούτου, θα υλοποιείτο το πρόγραμμα διαθέσεως των αποβλήτων.

25 Η Επιτροπή θεώρησε ότι από την απάντηση αυτή προέκυπτε σαφώς ότι οι ελληνικές αρχές, τέσσερα έτη μετά την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, δεν είχαν ακόμη λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεσή της, ότι η θέσπιση των μέτρων εκτελέσεως ήταν ακόμη στο προπαρασκευαστικό στάδιο και ότι τα σχέδια ή τα προγράμματα για τη διάθεση των αποβλήτων δεν μπορούσαν ακόμη να εφαρμοστούν. Συνεπώς, κατά την Επιτροπή, τα απόβλητα εξακολουθούσαν να αποτίθενται στον σκουπιδότοπο του Κουρουπητού, θέτοντας σε κίνδυνο τη δημόσια υγεία και βλάπτοντας το περιβάλλον.

26 Με αιτιολογημένη γνώμη της 6ης Αυγούστου 1996, η Επιτροπή διαπίστωσε ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει τα απαραίτητα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας, και ειδικότερα μη έχοντας ακόμη καταρτίσει και εφαρμόσει τα σχέδια ή προγράμματα που είναι απαραίτητα για τη διάθεση των στερεών, καθώς και των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων της οικείας περιοχής, έτσι ώστε να μην τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των ανθρώπων και να μη βλάπτεται το περιβάλλον, παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από τη Συνθήκη.

27 Η Επιτροπή κάλεσε την Ελληνική Δημοκρατία, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 171, παράγραφος 2, της Συνθήκης, να λάβει τα αναγκαία μέτρα προκειμένου να συμμορφωθεί με την αιτιολογημένη γνώμη εντός προθεσμίας δύο μηνών από την κοινοποίησή της. Επιπλέον, η Επιτροπή επέστησε την προσοχή των ελληνικών αρχών στο ενδεχόμενο επιβολής χρηματικής ποινής λόγω μη εκτελέσεως εκ μέρους της Ελληνικής Δημοκρατίας της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας, χρηματικής ποινής της οποίας το αιτούμενο ενώπιον του Δικαστηρίου ποσό, βάσει του άρθρου 171, παράγραφος 2, της Συνθήκης, θα προσδιόριζε η Επιτροπή ανάλογα με τις περιστάσεις κατά τον χρόνο ασκήσεως της προσφυγής της.

28 Με την απάντησή τους της 11ης Νοεμβρίου 1996, οι ελληνικές αρχές αναφέρθηκαν στο εθνικό σχέδιο διαχειρίσεως των αποβλήτων, το οποίο διασφαλίζεται και υλοποιείται σε νομαρχιακό και περιφερειακό επίπεδο και για το οποίο ήσαν διαθέσιμες και δεσμευμένες οι αναγκαίες πιστώσεις. Όσον αφορά τον περιφερειακό σχεδιασμό για τη διαχείριση των απορριμμάτων στον Νομό Χανίων, οι ελληνικές αρχές ανέφεραν ότι συνίστατο στην εφαρμογή ενός ολοκληρωμένου προγράμματος διαχείρισης, που περιελάμβανε:

— τη διαλογή των απορριμμάτων στην πηγή,

— την κατασκευή και λειτουργία εργοστασίου μηχανικής ανακύκλωσης,

— την κατασκευή και λειτουργία χώρου υγειονομικής ταφής των αποβλήτων,

— ένα πρόγραμμα ανάπλασης και αποκατάστασης της περιοχής λόγω της ανεξέλεγκτης διάθεσης των απορριμμάτων στον Κουρουπητό.

29 Όσον αφορά τα απόβλητα που αποτίθενται στον σκουπιδότοπο του Κουρουπητού, οι ελληνικές αρχές ανέφεραν ότι είχαν προβεί σε συγκεκριμένες ενέργειες και παρεμβάσεις για να αντιμετωπίσουν τα τοπικά προβλήματα, έτσι ώστε να επιλύσουν οριστικά το πρόβλημα της τοποθεσίας αυτής, για την οποία καταρτίζονταν χωριστά προγράμματα διαχειρίσεως.

30 Ως προς τη διαχείριση των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων και κυρίως των νοσοκομειακών απορριμμάτων, οι ελληνικές αρχές ανέφεραν ότι συνέχιζαν την εφαρμογή σειράς μέτρων και παρεμβάσεων σχετικά με τη χρηματοδότηση μελετών και τη χρηματοδότηση της εκτελέσεως έργων για τη διαχείριση των απορριμμάτων και, ιδίως, ότι η νομαρχιακή αυτοδιοίκηση Χανίων είχε δρομολογήσει τις απαραίτητες ενέργειες για την εγκατάσταση ενός εργοστασίου μηχανικής ανακυκλώσεως και ενός χώρου υγειονομικής ταφής των απορριμμάτων. Κατά τη γνώμη των

αρμοδίων αρχών, η ολοκλήρωση του προγράμματος αυτού θα έλυνε το πρόβλημα του Κουρουπητού και θα ρύθμιζε τη διαχείριση των απορριμμάτων στην περιοχή των Χανίων.

31 Με έγγραφο της 28ης Αυγούστου 1997, οι ελληνικές αρχές παρέσχον συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με την πορεία της διαδικασίας διαχειρίσεως των απορριμμάτων στον Νομό Χανίων. Ανέφεραν, μεταξύ άλλων, ότι είχε εκδοθεί η απόφαση προεγκρίσεως της χωροθετήσεως για τον χώρο υγειονομικής ταφής και ότι είχαν ολοκληρωθεί η μελέτη περιβαλλοντικών επιπτώσεων για το εργοστάσιο ανακυκλώσεως και λιπασματοποιήσεως, καθώς και το πρώτο στάδιο της διαδικασίας διεθνούς κλειστής δημοπρασίας.

32 Η Επιτροπή, δεδομένου ότι δεν έκρινε τις απαντήσεις αυτές ικανοποιητικές, θεώρησε ότι τα μέτρα για την εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας δεν είχαν ακόμη εφαρμοστεί και αποφάσισε, κατά συνέπεια, να ασκήσει την υπό κρίση προσφυγή.

Αιτήματα των διαδίκων

33 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να αναγνωρίσει ότι η Ελληνική Δημοκρατία παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης, να επιβάλει στην Ελληνική Δημοκρατία χρηματική ποινή ύψους 24 600 ευρώ ημερησίως, για κάθε ημέρα καθυστερήσεως της εκτελέσεως των απαραίτητων μέτρων συμμορφώσεως προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, και να καταδικάσει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.

34 Με διάταξη του προέδρου του Δικαστηρίου της 29ης Σεπτεμβρίου 1998, επιτράπηκε στο Ηνωμένο Βασίλειο να παρέβει υπέρ της Επιτροπής. Πάντως, το κράτος μέλος αυτό δεν υπέβαλε αιτήματα.

35 Η Ελληνική Κυβέρνηση ζητεί από το Δικαστήριο, κυρίως, να απορρίψει την προσφυγή ως απαράδεκτη ή ως αβάσιμη και να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα. Επικουρικά, η κυβέρνηση αυτή ζητεί από το Δικαστήριο να προσδιορίσει τη χρηματική ποινή με μειωμένους συντελεστές σοβαρότητας και διάρκειας, οι οποίοι να ανταποκρίνονται στον υψηλό βαθμό συμμορφώσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας στην προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας.

Επί του παραδεκτού

36 Η Ελληνική Κυβέρνηση, βασιζόμενη στις αποφάσεις της 3ης Μαρτίου 1982, 14/81, Alpha Steel κατά Επιτροπής, Συλλογή 1982, σ. 749, σκέψη 28, και της 13ης Νοεμβρίου 1990, C-331/88, Fedesa κ.λπ., Συλλογή 1990, σ. I-4023, σκέψη 42, στις προτάσεις του γενικού εισαγγελέα Fennelly στην υπόθεση C-334/94, Επιτροπή κατά Γαλλίας (επί της οποίας εκδόθηκε απόφαση στις 7 Μαρτίου 1996, Συλλογή 1996, σ. I-1307), καθώς και στην άποψη που υποστηρίζεται από μερίδα των θεωρητικών του δικαίου, ισχυρίζεται ότι η προσφυγή είναι απαράδεκτη, διότι το άρθρο 171, παράγραφος 2, της Συνθήκης, που προέκυψε από τη Συνθήκη για την Ευρωπαϊκή Ένωση, τέθηκε σε εφαρμογή την 1η Νοεμβρίου 1993, δηλαδή μετά την κίνηση της διαδικασίας λόγω παραβάσεως, κατά το άρθρο 171 της Συνθήκης, για τη μη εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας.

37 Κατά την Ελληνική Κυβέρνηση, το άρθρο 171, παράγραφος 2, της Συνθήκης προβλέπει την επιβολή στα κράτη μέλη βαρυτάτων κυρώσεων και αποτελεί συνεπώς κανόνα επαχθέστερο και αυστηρότερο, ο οποίος δεν μπορεί κατ' αρχήν να εφαρμοστεί αναδρομικώς.

38 Κατά την Ελληνική Κυβέρνηση, η διαδικασία λόγω της παραβάσεως που συνίστατο στη μη εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας άρχισε όμως στις 11 Οκτωβρίου 1993, όταν η Επιτροπή, μη έχοντας λάβει καμία πληροφορία σχετικά με τα μέτρα εκτελέσεως της αποφάσεως αυτής, απευθύνθηκε στις ελληνικές αρχές για να τους υπενθυμίσει την καταδίκη της Ελληνικής Δημοκρατίας με την απόφαση αυτή και να τους τάξει προθεσμία για την κοινοποίηση των μέτρων συμμορφώσεως προς την καταδίκη αυτή.

39 Η Ελληνική Κυβέρνηση υποστηρίζει ότι, αν και το πρόστιμο αφορά το μέλλον και όχι το παρελθόν και δεν εφαρμόζεται αναδρομικώς, ωστόσο εμπεριέχει στοιχεία αναδρομικότητας. Η διαδικασία του άρθρου 171, παράγραφος 2, της Συνθήκης προϋποθέτει κατ' ουσίαν αναδρομή στο παρελθόν και ο υπολογισμός του προστίμου γίνεται με βάση στοιχεία και κριτήρια που ανατρέχουν σε πράξεις που τελέστηκαν στο παρελθόν. Η Επιτροπή επιδιώκει να επιβάλει κύρωση για παρελθούσα συμπεριφορά, με απώτερο στόχο να μην υπάρξει «υποτροπή» του «απείθαρχου» κράτους μέλους στο μέλλον.

40 Η Επιτροπή απαντά ότι δεν υφίσταται αναδρομική εφαρμογή του άρθρου 171, παράγραφος 2, της Συνθήκης. Η παρούσα προσφυγή είναι διαφορετική από την προπαρετεθείσα υπόθεση Επιτροπή κατά Γαλλίας, στο μέτρο που όλες οι φάσεις της παρούσας διαδικασίας λόγω παραβάσεως πραγματοποιήθηκαν μετά την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση.

41 Επιπλέον, κατά την Επιτροπή, δεν μπορεί να γίνει λόγος περί αναδρομικής επιβολής των κυρώσεων. Η προτεινόμενη από την Επιτροπή χρηματική ποινή δεν μπορεί να θεωρηθεί ποινική κύρωση, αφού επιβάλλεται ενόψει μελλοντικής συμπεριφοράς.

42 Συναφώς, αρκεί, πρώτον, η διαπίστωση ότι όλες οι φάσεις της διαδικασίας πριν από την άσκηση της προσφυγής, που κινήθηκε με το έγγραφο οχλήσεως, το οποίο φέρει ημερομηνία 21 Σεπτεμβρίου 1995, διεξήχθησαν μετά την έναρξη της ισχύος της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση. Συγκεκριμένα, το έγγραφο της 11ης Οκτωβρίου 1993, το οποίο μνημονεύει η Ελληνική Κυβέρνηση, δεν αποτελεί μέρος της διαδικασίας αυτής. Δεύτερον, το επιχείρημα της Ελληνικής Κυβερνήσεως ότι για τον προσδιορισμό της χρηματικής ποινής ελήφθησαν υπόψη στοιχεία και κριτήρια ανατρέχοντα στο παρελθόν εμπίπτει ουσιαστικά στην εξέταση της υποθέσεως επί της ουσίας και ιδίως στην εξέταση του αντικειμένου της χρηματικής ποινής του άρθρου 171, παράγραφος 2, της Συνθήκης.

43 Υπό τις συνθήκες αυτές, η ένσταση απαραδέκτου που πρότεινε η Ελληνική Κυβέρνηση πρέπει να απορριφθεί.

Επί της ουσίας

44 Επιβάλλεται εκ προοιμίου να εξεταστεί κατά πόσον οι υποχρεώσεις που υπείχε η Ελληνική Δημοκρατία από τα άρθρα 4 και 6 της οδηγίας 75/442 και από τα άρθρα 5 και 12 της οδηγίας 78/319 εξακολουθούν να τη βαρύνουν κατά το ισχύον σήμερα κοινοτικό δίκαιο.

45 Συναφώς υπενθυμίζεται ότι η οδηγία 75/442 υπέστη σημαντικές τροποποιήσεις από την οδηγία 91/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 18ης Μαρτίου 1991 (ΕΕ L 78, σ. 32). Από το άρθρο 1 της οδηγίας 91/156 προκύπτει συγκεκριμένα ότι τα άρθρα 1 έως 12 της οδηγίας 75/442 αντικαταστάθηκαν από τα άρθρα 1 έως 18 και ότι προστέθηκαν τρία παραρτήματα.

46 Η οδηγία 78/319 καταργήθηκε από τις 12 Δεκεμβρίου 1993 και αντικαταστάθηκε από την οδηγία 91/689/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 12ης Δεκεμβρίου 1991, για τα επικίνδυνα απόβλητα (ΕΕ L 377, σ. 20). Η οδηγία 94/31/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Ιουνίου 1994, για την τροποποίηση της οδηγίας 91/689 (ΕΕ L 168, σ. 28), μετέθεσε για τις 27 Ιουνίου 1995 την κατάργηση της οδηγίας 78/319.

47 Από συγκριτική εξέταση των διατάξεων αυτών προκύπτει ότι η τροποποιημένη οδηγία 75/442 κατέστησε αυστηρότερες ορισμένες διατάξεις της οδηγίας 75/442 (απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1999, C-365/97, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή σ. I-7773). Κατά συνέπεια, οι υποχρεώσεις οι οποίες επιβάλλονταν στα κράτη μέλη με το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442 εξακολουθούν να ισχύουν δυνάμει του άρθρου 4, πρώτο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442 (προπαρατεθείσα απόφαση της 9ης Νοεμβρίου 1999, Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 61). Η υποχρέωση καταρτίσεως σχεδίων διαθέσεως των αποβλήτων κατά το άρθρο 6 της οδηγίας 75/442

αντιστοιχεί πλέον στην υποχρέωση καταρτίσεως σχεδίων διαχειρίσεως των αποβλήτων κατά το άρθρο 7 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442.

48 Ομοίως, οι υποχρεώσεις οι οποίες επιβάλλονταν στα κράτη μέλη με το άρθρο 5 της οδηγίας 78/319 εξακολουθούν να ισχύουν δυνάμει του άρθρου 4 της τροποποιημένης οδηγίας 75/442. Πρώτον, η υποχρέωση διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον, η οποία απορρέει από το άρθρο 5, παράγραφος 1, της οδηγίας 78/319, προβλέπεται πλέον στο άρθρο 4, πρώτο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442, η οποία εφαρμόζεται στα επικίνδυνα απόβλητα δυνάμει του άρθρου 1, παράγραφος 2, της οδηγίας 91/689.

49 Δεύτερον, το άρθρο 5, παράγραφος 2, της οδηγίας 78/319 προέβλεπε τη συγκεκριμένη υποχρέωση των κρατών μελών να λάβουν τα αναγκαία μέτρα για να απαγορεύσουν την ανεξέλεγκτη εγκατάλειψη, απόρριψη, εναπόθεση και μεταφορά των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων, καθώς και την παραχώρησή τους σε εγκαταστάσεις, βιομηχανίες ή επιχειρήσεις άλλες από αυτές που προβλέπονται στο άρθρο 9, παράγραφος 1, της ίδιας οδηγίας. Η υποχρέωση αυτή προβλέπεται πλέον στο άρθρο 4, δεύτερο εδάφιο, της τροποποιημένης οδηγίας 75/442.

50 Η υποχρέωση καταρτίσεως και ενημερώσεως προγραμμάτων για τη διάθεση των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων, η οποία προβλέπεται στο άρθρο 12 της οδηγίας 78/319, αντιστοιχεί προς την υποχρέωση καταρτίσεως σχεδίων για τη διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων, την οποία επιβάλλει το άρθρο 6, παράγραφος 1 της οδηγίας 91/689.

51 Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι οι υποχρεώσεις που υπέχει η Ελληνική Δημοκρατία από τα άρθρα 4 και 6 της οδηγίας 75/442 και από τα άρθρα 5 και 12 της οδηγίας 78/319 εξακολουθούν να τη βαρύνουν κατά το ισχύον σήμερα κοινοτικό δίκαιο.

Επί της εκτάσεως των υποχρεώσεων των οποίων η παράβαση διαπιστώθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας

52 Η Επιτροπή ισχυρίζεται ότι η Ελληνική Δημοκρατία θα είχε εκπληρώσει την υποχρέωση εκτελέσεως της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας, την οποία υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης, αν είχε καταρτίσει και εφαρμόσει τα σχέδια και τα προγράμματα που προβλέπονται στα άρθρα 6 της οδηγίας 75/442 και 12 της οδηγίας 78/319. Κατά την Επιτροπή, οι υποχρεώσεις που απορρέουν από τα άρθρα 4 και 6 της οδηγίας 75/442 και 5 και 12 της οδηγίας 78/319 εκπληρώνονται μόνο με την υιοθέτηση και τη συγκεκριμένη εφαρμογή των σχεδίων και των προγραμμάτων που προβλέπονται στις οδηγίες αυτές.

53 Από τα στοιχεία που παρέσχε η Ελληνική Κυβέρνηση προκύπτει όμως, κατά την Επιτροπή, ότι το σχέδιο διαθέσεως των αποβλήτων που προβλέπεται στο άρθρο 6 της οδηγίας 75/442 και στο πρόγραμμα διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων που προβλέπεται στο άρθρο 12 της οδηγίας 78/319 βρίσκονται ακόμη σε προκαταρκτικό στάδιο και ότι ο Κουρουπητός εξακολουθεί να χρησιμοποιείται ως χώρος ανεξέλεγκτης απορρίψεως των αποβλήτων της περιοχής των Χανίων.

54 Η Ελληνική Κυβέρνηση τονίζει ότι ένα κράτος μέλος θα μπορούσε κάλλιστα να έχει καταρτίσει και ανακοινώσει στην Επιτροπή τα προγράμματα και σχέδια που προβλέπονται στα άρθρα 6 της οδηγίας 75/442 και 12 της οδηγίας 78/319, χωρίς να έχει λάβει τα απαραίτητα μέτρα που απαιτούνται στα άρθρα 4 της οδηγίας 75/442 και 5 της οδηγίας 78/319. Αντιστρόφως, ένα κράτος μέλος θα μπορούσε να έχει λάβει τα απαραίτητα μέτρα που απαιτούνται από τα άρθρα 4 της οδηγίας 75/442 και 5 της οδηγίας 78/319, χωρίς όμως να έχει καταρτίσει και ανακοινώσει τα σχέδια και τα προγράμματα που προβλέπονται στα άρθρα 6 της οδηγίας 75/442 και 12 της οδηγίας 78/319, οπότε η παράβαση θα αφορούσε μόνον τις τελευταίες αυτές διατάξεις.

55 Επισημαίνεται ότι, μολονότι το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442 δεν προσδιόριζε επακριβώς το συγκεκριμένο περιεχόμενο των μέτρων που πρέπει να λαμβάνονται για να εξασφαλίζεται ότι η διάθεση των αποβλήτων θα πραγματοποιείται χωρίς να τίθεται

σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον, εντούτοις το άρθρο αυτό δέσμευε τα κράτη μέλη ως προς τον επιδιωκόμενο στόχο, αφήνοντάς τους παράλληλα ορισμένο περιθώριο εκτιμήσεως κατά την αξιολόγηση της αναγκαιότητας των μέτρων αυτών (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 67).

56 Το Δικαστήριο δέχθηκε συνεπώς ότι η ύπαρξη σημαντικής φθοράς του περιβάλλοντος για μακρά χρονική περίοδο, χωρίς την επέμβαση των αρμοδίων αρχών, αποδεικνύει κατ' αρχήν ότι το οικείο κράτος μέλος έχει υπερβεί το περιθώριο εκτιμήσεως που του παρέχει η διάταξη αυτή (προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ιταλίας, σκέψη 68).

57 Η ίδια ανάλυση ισχύει και για το άρθρο 5 της οδηγίας 78/319.

58 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι οι υποχρεώσεις που απέρρεαν από τα άρθρα 4 της οδηγίας 75/442 και 5 της οδηγίας 78/319 ήσαν ανεξάρτητες από τις ειδικότερες υποχρεώσεις που επέβαλλαν αφενός τα άρθρα 5 έως 11 της οδηγίας 75/442 ως προς την κατάρτιση σχεδίων, την οργάνωση και την εποπτεία των εργασιών διαθέσεως των αποβλήτων και αφετέρου το άρθρο 12 της οδηγίας 78/319 ως προς τη διάθεση των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων. Το ίδιο ισχύει και για τις αντίστοιχες υποχρεώσεις που απορρέουν από την τροποποιημένη οδηγία 75/442 και την οδηγία 91/689.

59 Επομένως, για να εξακριβωθεί αν η Ελληνική Δημοκρατία εκπλήρωσε την υποχρέωση εκτελέσεως της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας, πρέπει να εξεταστεί στη συνέχεια αν έχει εκπληρωθεί καθεμία από τις υποχρεώσεις των οποίων η παράβαση διαπιστώθηκε με την προπαρατεθείσα απόφαση, δεδομένου ότι οι υποχρεώσεις αυτές είναι μεταξύ τους ανεξάρτητες.

Επί της εκπληρώσεως των υποχρεώσεων που απορρέουν από το άρθρο 171, παράγραφος 1, της Συνθήκης

60 Η Ελληνική Κυβέρνηση ισχυρίζεται, αμυνόμενη, ότι ο όγκος των απορριμμάτων που εξακολουθούν να αποτίθενται στον χείμαρρο του Κουρουπητού έχει μειωθεί σημαντικά, διότι, αφενός, ένα μέρος των απορριμμάτων αυτών διατίθεται σε χώρους υγειονομικής ταφής που λειτουργούν σε τέσσερις επαρχίες του Νομού Χανίων (Σφακιά, Καλύβες, Σέλινο, Κίσσαμο) και, αφετέρου, έχει αρχίσει να εφαρμόζεται ένα σύστημα διαλογής και ανακυκλώσεως χαρτιού.

61 Κατά την Ελληνική Κυβέρνηση, από το 1996 τα τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα από την αμερικανική στρατιωτική βάση της Σούδας δεν απορρίπτονται πλέον στον χείμαρρο του Κουρουπητού, αλλά παραδίδονται σε ιδιωτική επιχείρηση, που τα μεταφέρει προς επεξεργασία στην αλλοδαπή. Το ίδιο συμβαίνει και με τα νοσοκομειακά απόβλητα, τα οποία συλλέγονται με ειδικό όχημα και διατηρούνται σε ψυκτικό θάλαμο μέχρι την καύση τους σε πυρολυτικό κλίβανο. Όσον αφορά τα στερεά ιζήματα πετρελαιοειδών, η Ελληνική Κυβέρνηση βεβαιώνει ότι αποθηκεύονται σε κατάλληλο χώρο μέχρι να αποσταλούν στην αλλοδαπή. Τα χρησιμοποιημένα ορυκτέλαια παραδίδονται στις νομαρχιακές αρχές για να μεταφερθούν σε εργοστάσιο αναγεννήσεως ορυκτελαίων, ενώ τα βυτιοφόρα οχήματα έχουν σταματήσει πλέον να μεταφέρουν στον Κουρουπητό τα προϊόντα εκκένωσης των σηπτικών δεξαμενών αστικών λυμάτων, διότι έχει αρχίσει να λειτουργεί στην περιοχή των Χανίων ένα σύστημα βιολογικού καθαρισμού.

62 Συναφώς, επιβάλλεται εκ προοιμίου να υπενθυμιστεί ότι αρχικά υποβλήθηκε στην Επιτροπή, στις 22 Σεπτεμβρίου 1987, η καταγγελία ότι οι περισσότεροι δήμοι του Νομού Χανίων απέρριπταν ανεξέλεγκτα διάφορα απόβλητα στις εκβολές του χειμάρρου του Κουρουπητού, στη χερσόνησο του Ακρωτηρίου. Μεταξύ των απορριμμάτων αυτών περιλαμβάνονταν τα απόβλητα των στρατιωτικών βάσεων της περιοχής, των νοσοκομείων και κλινικών, των αλαντοποιείων, ορνιθοτροφείων, σφαγείων και όλων των βιομηχανικών εγκαταστάσεων της περιοχής.

63 Από τη μελέτη «Environmental impact of uncontrolled solid waste combustion in the Kouroupitos' Ravine, Crete» («Περιβαλλοντικές επιπτώσεις της ανεξέλεγκτης καύσης στερεών αποβλήτων στον Κουρουπητό, στην Κρήτη»), η οποία πραγματοποιήθηκε τον Ιούνιο του 1996 από το Εργαστήριο Τεχνολογίας και Διαχείρισης του

Περιβάλλοντος του Πολυτεχνείου Κρήτης, σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Οικολογικής Χημείας του Μονάχου, και την οποία προσκόμισε η Ελληνική Κυβέρνηση, προκύπτουν τα εξής:

«(...) Τα στερεά απόβλητα αποτίθενται στο φαράγγι του Κουρουπητού, 30 περίπου χιλιόμετρα ανατολικά των Χανίων, στη χερσόνησο του Ακρωτηρίου. Τα απόβλητα αδειάζονται στο φαράγγι από την κορυφή, χωρίς καμία προφύλαξη, σε απόσταση 200 μέτρων από τη θάλασσα. Τα απόβλητα καίγονται από δέκα τουλάχιστον ετών και η καύση είναι ανεξέλεγκτη, διότι αυτοτροφοδοτείται λόγω της παρουσίας μεγάλων ποσοτήτων οργανικών ουσιών. Από τη μη προσήκουσα αυτή διάθεση των αποβλήτων, σε συνδυασμό με την ανεξέλεγκτη καύση των στερεών αποβλήτων, έχει δημιουργηθεί επικίνδυνη κατάσταση για το περιβάλλον, διότι τα διασταλάζοντα ύδατα από τον σκουπιδότοπο εκχέονται στη θάλασσα και τα κατάλοιπα της καύσης διαχέονται τόσο στο έδαφος όσο και στη θάλασσα.»

64 Όσον αφορά, πρώτον, την εκτέλεση της υποχρεώσεως διαθέσεως των αποβλήτων χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των ανθρώπων και να βλάπτεται το περιβάλλον, την οποία επιβάλλει το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442, η Ελληνική Κυβέρνηση δεν αμφισβητεί ότι τα στερεά απόβλητα, και ιδίως τα οικιακά απορρίμματα, εξακολουθούν να αποτίθενται στον Κουρουπητό.

65 Συγκεκριμένα, από τα έγγραφα που απέστειλε η Νομαρχία Χανίων στο Υπουργείο Περιβάλλοντος στις 7 Μαΐου και στις 18 Αυγούστου 1998 και τα οποία προσκόμισε η Ελληνική Κυβέρνηση προκύπτει ότι τα περισσότερα απόβλητα εξακολουθούν να απορρίπτονται ανεξέλεγκτα και παράνομα στον Κουρουπητό, όπου αποτίθεται επί του παρόντος το σύνολο των οικιακών απορριμμάτων της πόλης των Χανίων.

66 Η Ελληνική Κυβέρνηση ομολογεί, με το υπόμνημα ανταπαντήσεως, ότι, «οπωσδήποτε, πλήρως ικανοποιητική θα μπορούσε να θεωρηθεί μόνο η οριστική επίλυση του προβλήματος, δηλαδή η διακοπή της λειτουργίας του Κουρουπητού και η εφαρμογή μιας σύγχρονης, νόμιμης και αποτελεσματικής λύσης».

67 Εξάλλου, από τη σκέψη 10 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας προκύπτει ότι η Ελληνική Κυβέρνηση είχε απαντήσει ήδη στις 15 Μαρτίου 1988 στην Επιτροπή ότι θα έθετε τέρμα στη λειτουργία αυτού του σκουπιδότοπου μετά τον Αύγουστο του 1988 και ότι θα δημιουργούσε νέους χώρους αποθέσεως απορριμμάτων.

68 Επιβάλλεται η διαπίστωση ότι τα ανωτέρω δεν έχουν ακόμη πραγματοποιηθεί.

69 Βέβαια, κατά την Ελληνική Κυβέρνηση, οι αρμόδιες αρχές, που έχουν σχεδιάσει την εγκατάσταση και λειτουργία εργοστασίου μηχανικής ανακύκλωσης και λιποσματοποίησης και την εγκατάσταση χώρου υγειονομικής ταφής στη θέση «Στρογγυλό Κεφάλι» της κοινότητας Χορδακίου, αντιμετωπίζουν τις αντιδράσεις των εμπλεκομένων ιδιωτών, οι οποίες εκφράστηκαν με υποβολή ενστάσεων και άσκηση προσφυγών σε αρμόδιες διοικητικές και δικαστικές αρχές κατά των διοικητικών αποφάσεων που αφορούσαν τη θέση των δύο εγκαταστάσεων.

70 Όπως όμως υπενθυμίστηκε στη σκέψη 21 της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας, από πάγια νομολογία προκύπτει ότι τα κράτη μέλη δεν μπορούν να επικαλούνται εσωτερικές καταστάσεις, όπως είναι οι δυσχέρειες που ανακύπτουν στο στάδιο της εκτελέσεως ορισμένης κοινοτικής πράξεως, προκειμένου να δικαιολογήσουν τη μη τήρηση των υποχρεώσεων και προθεσμιών που απορρέουν από το κοινοτικό δίκαιο.

71 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν έχει εκτελέσει την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, καθόσον εξακολουθεί να μην εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442, όσον αφορά τη λήψη των αναγκαίων μέτρων για τη διάθεση των στερεών αποβλήτων στην περιοχή των Χανίων χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των ανθρώπων και να βλάπτεται το περιβάλλον.

72 Όσον αφορά, δεύτερον, την εκπλήρωση της υποχρεώσεως διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των ανθρώπων και να βλάπτεται το περιβάλλον, την οποία επιβάλλει το άρθρο 5 της οδηγίας 78/319, διαπιστώνεται ότι από την εξέταση της δικογραφίας αποδεικνύεται η αλήθεια του ισχυρισμού της Ελληνικής Κυβερνήσεως ότι από το 1996 τα τοξικά και επικίνδυνα απόβλητα δεν απορρίπτονται πλέον στον Κουρουπητό. Η ορθότητα του ισχυρισμού αυτού αμφισβητείται εν μέρει μόνον από την Επιτροπή, η οποία δέχεται ότι έχουν μειωθεί οι ποσότητες διαθέσεως τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων.

73 Υπό τις συνθήκες αυτές, επιβάλλεται να τονιστεί ότι η Επιτροπή φέρει, στο πλαίσιο της παρούσας διαδικασίας, το βάρος προσκομίσεως στο Δικαστήριο των στοιχείων που είναι αναγκαία για να προσδιοριστεί ο βαθμός συμμορφώσεως ενός κράτους μέλους σε απόφαση του Δικαστηρίου περί αναγνωρίσεως παραβάσεως.

74 Δεδομένου ότι δεν έχουν προσκομιστεί τέτοια στοιχεία, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι δεν έχει αποδειχθεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν έχει συμμορφωθεί πλήρως προς την υποχρέωση διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων της περιοχής Χανίων σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 της οδηγίας 78/319.

75 Όσον αφορά, τρίτον, την εκπλήρωση της υποχρεώσεως καταρτίσεως σχεδίων διαθέσεως των στερεών αποβλήτων και της υποχρεώσεως καταρτίσεως και ενημερώσεως προγραμμάτων διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων, οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 6 της οδηγίας 75/442 και στο άρθρο 12 της οδηγίας 78/319 αντίστοιχα, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι, κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου, τα επιμέρους πρακτικά μέτρα ή οι αποσπασματικές ρυθμίσεις δεν αποτελούν εκπλήρωση της υποχρεώσεως του κράτους μέλους να καταρτίσει ένα συνολικό πρόγραμμα για την επίτευξη ορισμένων στόχων (απόφαση της 28ης Μαΐου 1998, C-298/97, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 1998, σ. I-3301, σκέψη 16).

76 Αντίθετα όμως προς ό,τι ισχυρίζεται η Ελληνική Κυβέρνηση, δεν μπορούν να θεωρηθούν ως σχέδια ή προγράμματα, των οποίων η κατάρτιση επιβάλλεται στα κράτη μέλη από τα άρθρα 6 της οδηγίας 75/442 και 12 της οδηγίας 78/319, οι ρυθμίσεις ή τα

συγκεκριμένα μέτρα που αποτελούν απλώς μια σειρά λίαν συγκεκριμένων ρυθμιστικών παρεμβάσεων, οι οποίες δεν μπορούν να αποτελέσουν ένα οργανωμένο και δομημένο σύστημα διαθέσεως των στερεών και των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 25ης Νοεμβρίου 1998, C-214/96, Επιτροπή κατά Ισπανίας, Συλλογή 1998, σ. I-7661, σκέψη 30).

77 Κατά συνέπεια, επιβάλλεται η διαπίστωση ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν έχει εκτελέσει την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, για τον λόγο επίσης ότι εξακολουθεί να μην εκπληρώνει τις υποχρεώσεις που υπέχει από τα άρθρα 6 της οδηγίας 75/442 και 12 της οδηγίας 78/319, όσον αφορά την κατάρτιση σχεδίων διαθέσεως των στερεών αποβλήτων και προγραμμάτων διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων.

78 Κατόπιν των ανωτέρω σκέψεων επιβάλλεται να αναγνωριστεί ότι η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα για τη διάθεση των στερεών αποβλήτων στην περιοχή των Χανίων χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των ανθρώπων και να βλάπτεται το περιβάλλον, σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442, και μη έχοντας καταρτίσει για την περιοχή αυτή σχέδια διαθέσεως των αποβλήτων αυτών, σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας 75/442, και προγράμματα διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων, σύμφωνα με το άρθρο 12 της οδηγίας 78/319, δεν εφάρμοσε όλα τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας και παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης.

Επί του προσδιορισμού της χρηματικής ποινής

79 Η Επιτροπή, βασιζόμενη στη μέθοδο υπολογισμού που καθόρισε η ίδια με τις ανακοινώσεις 96/C 242/07, της 21ης Αυγούστου 1996, σχετικά με την εφαρμογή του άρθρου 171 της Συνθήκης (ΕΕ C 242, σ. 6), και 97/C 63/02, της 28ης Φεβρουαρίου 1997, σχετικά με τη μέθοδο υπολογισμού της χρηματικής ποινής που προβλέπεται από το άρθρο 171 της Συνθήκης ΕΚ (ΕΕ C 63, σ. 12), πρότεινε στο Δικαστήριο να

επιβάλει, ως κύρωση για τη μη εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας, χρηματική ποινή ύψους 24 600 ECU ημερησίως, για κάθε ημέρα καθυστερήσεως από την ημερομηνία κοινοποιήσεως της παρούσας αποφάσεως μέχρι την ημερομηνία παύσεως της παραβάσεως. Η Επιτροπή φρονεί ότι μια χρηματική κύρωση υπό τη μορφή χρηματικής ποινής αποτελεί το πλέον κατάλληλο μέσο για την επίτευξη του στόχου συμμορφώσεως προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας το συντομότερο δυνατό.

80 Η Ελληνική Κυβέρνηση ζητεί από το Δικαστήριο να προσδιορίσει τη χρηματική ποινή με μειωμένους συντελεστές σοβαρότητας και διάρκειας. Ισχυρίζεται ότι ο συντελεστής που αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, τον οποίο καθόρισε μονομερώς η Επιτροπή χωρίς να εξετάσει τον βαθμό συμμορφώσεως προς την απόφαση του Δικαστηρίου, δεν αντανακλά την υπάρχουσα κατάσταση και αδικεί την Ελληνική Δημοκρατία. Κατά την εν λόγω κυβέρνηση, μολονότι η Επιτροπή διαθέτει διακριτική ευχέρεια που της επιτρέπει να καθορίζει τους συντελεστές σοβαρότητας και διάρκειας της παραβάσεως και ικανότητας πληρωμής των κρατών μελών χωρίς τη συναίνεσή τους, το «δίκαιο», το «ανάλογο» ή το «επιεικές» ανήκει αποκλειστικά στην κρίση του Δικαστηρίου.

81 Υπενθυμίζεται συναφώς ότι το άρθρο 171, παράγραφος 1, της Συνθήκης ορίζει ότι, εάν το Δικαστήριο διαπιστώσει ότι κράτος μέλος έχει παραβεί υποχρέωση που υπέχει από τη Συνθήκη, το κράτος αυτό οφείλει να λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου.

82 Το άρθρο 171 της Συνθήκης δεν ορίζει την προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να πραγματοποιηθεί η εκτέλεση της αποφάσεως. Εντούτοις, κατά πάγια νομολογία, το συμφέρον της άμεσης και ομοιόμορφης εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου επιτάσσει ότι η εκτέλεση αυτή πρέπει να αρχίσει αμέσως και πρέπει να λήξει το συντομότερο δυνατόν (βλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 1985, 131/84, Επιτροπή κατά Ιταλίας, Συλλογή 1985, σ. 3531, σκέψη 7, απόφαση της 13ης Ιουλίου 1988, 169/87, Επιτροπή κατά Γαλλίας, Συλλογή 1988, σ. 4093, σκέψη 14, και προπαρατεθείσα απόφαση της 7ης Μαρτίου 1996, Επιτροπή κατά Γαλλίας, σκέψη 31).

83 Αν το συγκεκριμένο κράτος μέλος δεν λάβει τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου εντός της προθεσμίας που ορίζει η Επιτροπή με την αιτιολογημένη γνώμη που εκδίδει βάσει του άρθρου 171, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, της Συνθήκης, η Επιτροπή μπορεί να προσφύγει στο Δικαστήριο. Κατά το άρθρο 171, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, της Συνθήκης, η Επιτροπή προσδιορίζει το ύψος του κατ' αποκοπήν ποσού ή της χρηματικής ποινής που οφείλει να καταβάλει το κράτος μέλος και το οποίο η Επιτροπή κρίνει κατάλληλο για την περίσταση.

84 Δεδομένου ότι η Συνθήκη δεν περιέχει σχετικές διατάξεις, πρέπει να γίνει δεκτό ότι η Επιτροπή μπορεί να θεσπίζει, με σκοπό ιδιαίτερα να διασφαλιστεί η ισότητα μεταχειρίσεως των κρατών μελών, ορισμένες κατευθυντήριες γραμμές για τον καθορισμό των μεθόδων υπολογισμού του ύψους των κατ' αποκοπήν ποσών ή των χρηματικών ποινών που θα προτείνει στο Δικαστήριο.

85 Συναφώς, η προπαρατεθείσα ανακοίνωση 96/C 242/07 προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι ο προσδιορισμός του ύψους του κατ' αποκοπήν ποσού ή της χρηματικής ποινής πρέπει να εξυπηρετεί τον στόχο αυτού του μέσου, δηλαδή την κατοχύρωση της αποτελεσματικής εφαρμογής του κοινοτικού δικαίου. Η Επιτροπή θεωρεί συνεπώς ότι το ποσό πρέπει να υπολογίζεται σε συνάρτηση με τρία θεμελιώδη κριτήρια, και συγκεκριμένα τη σοβαρότητα της παραβάσεως, τη διάρκειά της και την αναγκαιότητα να εξασφαλιστεί το αποτρεπτικό αποτέλεσμα της κυρώσεως προς αποφυγή υποτροπών.

86 Η προπαρατεθείσα ανακοίνωση 97/C 63/02 ορίζει ποιες μαθηματικές μεταβλητές θα χρησιμοποιούνται για τον υπολογισμό του ύψους των χρηματικών ποινών: ένα σταθερό βασικό ομοιόμορφο ποσό, ένας συντελεστής σοβαρότητας, ένας συντελεστής διάρκειας, καθώς και ένας συντελεστής που αντικατοπτρίζει την ικανότητα πληρωμής του κράτους μέλους, ενώ ταυτόχρονα προσδίδει στη χρηματική ποινή ανάλογο και αποτρεπτικό χαρακτήρα, καθόσον υπολογίζεται με βάση το ακαθάριστο εθνικό προϊόν των κρατών μελών και τη στάθμιση των ψήφων τους στο Συμβούλιο.

87 Οι ενδεικτικοί αυτοί κανόνες, οι οποίοι ορίζουν τις κατευθυντήριες γραμμές που προτίθεται να εφαρμόζει η Επιτροπή, συμβάλλουν στη διασφάλιση της διαφάνειας,

της προβλεψιμότητας και της ασφάλειας δικαίου, όσον αφορά τη δράση της Επιτροπής, ενώ παράλληλα επιδιώκεται να εξασφαλιστεί ότι οι επιβαλλόμενες από την Επιτροπή χρηματικές ποινές δεν θα είναι δυσανάλογες.

88 Η πρόταση της Επιτροπής ότι πρέπει να λαμβάνονται υπόψη τόσο το ακαθάριστο εθνικό προϊόν του οικείου κράτους μέλους, όσο και ο αριθμός των ψήφων που διαθέτει στο Συμβούλιο, είναι λυσιτελής, καθόσον έτσι λαμβάνονται υπόψη αφενός η ικανότητα πληρωμής του κράτους μέλους αυτού και αφετέρου οι εύλογες διαφορές που υπάρχουν μεταξύ των διαφόρων κρατών μελών.

89 Πρέπει να τονιστεί ότι αυτές οι προτάσεις της Επιτροπής δεν δεσμεύουν το Δικαστήριο. Συγκεκριμένα, το άρθρο 171, παράγραφος 2, τρίτο εδάφιο, της Συνθήκης προβλέπει ότι το Δικαστήριο, αν «διαπιστώσει ότι το συγκεκριμένο κράτος μέλος δεν συμμορφώθηκε με την απόφασή του, μπορεί να του επιβάλει την καταβολή κατ' αποκοπήν ποσού ή χρηματικής ποινής». Οι προτάσεις αυτές αποτελούν πάντως χρήσιμη βάση αναφοράς.

90 Πρώτον, αφού ο κύριος σκοπός της επιβολής χρηματικής ποινής είναι να θέσει το κράτος μέλος τέρμα στην παράβαση το συντομότερο δυνατόν, το ύψος της χρηματικής ποινής πρέπει να προσδιοριστεί κατά τρόπο ώστε να είναι κατάλληλο για την περίσταση και ανάλογο αφενός προς την αναγνωρισθείσα παράβαση του κράτους μέλους και αφετέρου προς την ικανότητα πληρωμής του κράτους μέλους αυτού.

91 Εξάλλου, ο βαθμός του επείγοντος της εκπληρώσεως των υποχρεώσεων του οικείου κράτους μέλους μπορεί να διαφέρει ανάλογα με την παράβαση.

92 Επομένως, όπως άλλωστε έχει προτείνει η Επιτροπή, τα βασικά κριτήρια που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη για να διασφαλιστεί ο χαρακτήρας της χρηματικής ποινής ως μέτρου καταναγκασμού, με σκοπό την ομοιόμορφη και αποτελεσματική εφαρμογή του κοινοτικού δικαίου, είναι, καταρχήν, η διάρκεια της παραβάσεως, η σοβαρότητά

της και η ικανότητα πληρωμής του οικείου κράτους μέλους. Για την εφαρμογή των κριτηρίων αυτών πρέπει να λαμβάνονται υπόψη ιδίως οι συνέπειες που έχει η παράλειψη εκτελέσεως επί των ιδιωτικών και δημόσιων συμφερόντων και το επείγον του εξαναγκασμού του οικείου κράτους μέλους σε συμμόρφωση προς τις υποχρεώσεις του.

93 Εν προκειμένω επιβάλλεται να τονιστεί ότι, αν ληφθεί υπόψη η φύση των επίδικων παραβάσεων, που συνεχίζονται μέχρι σήμερα, η πληρωμή της χρηματικής ποινής αποτελεί πράγματι το καταλληλότερο για τις περιστάσεις της υποθέσεως μέσο.

94 Όσον αφορά τη σοβαρότητα των παραβάσεων και ειδικότερα τις συνέπειες που έχει η παράλειψη εκτελέσεως επί των ιδιωτικών και δημόσιων συμφερόντων, διαπιστώνεται ότι η υποχρέωση διαθέσεως των αποβλήτων χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία του ανθρώπου και χωρίς να βλάπτεται το περιβάλλον εντάσσεται στους ίδιους τους σκοπούς της κοινοτικής πολιτικής περιβάλλοντος, όπως η πολιτική αυτή προκύπτει από το άρθρο 130 Ρ της Συνθήκης ΕΚ (νυν, κατόπιν τροποποιήσεως, άρθρο 174 ΕΚ). Η μη τήρηση της υποχρεώσεως που απορρέει από το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442 μπορεί, λόγω της φύσεως ακριβώς της υποχρεώσεως αυτής, να θέσει άμεσα σε κίνδυνο την υγεία των ανθρώπων και να βλάψει το περιβάλλον και πρέπει να θεωρηθεί ιδιαίτερα σοβαρή σε σχέση με τις λοιπές υποχρεώσεις.

95 Η παράβαση των ειδικότερων υποχρεώσεων καταρτίσεως σχεδίου για τη διάθεση των στερεών αποβλήτων και καταρτίσεως και ενημερώσεως προγραμμάτων για τη διάθεση των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων, οι οποίες προβλέπονται στο άρθρο 6 της οδηγίας 75/442 και στο άρθρο 12 της οδηγίας 78/319 αντίστοιχα, πρέπει να θεωρηθεί σοβαρή για τον λόγο ότι η τήρηση των συγκεκριμένων αυτών υποχρεώσεων αποτελούσε αναγκαία προϋπόθεση για την πλήρη επίτευξη των σκοπών των άρθρων 4 της οδηγίας 75/442 και 5 της οδηγίας 78/319.

96 Επομένως, αντίθετα προς ό,τι ισχυρίζεται η Επιτροπή, το γεγονός ότι ελήφθησαν, σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας 78/319, συγκεκριμένα μέτρα για τη μείωση του όγκου των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων δεν επηρεάζει τη σοβαρότητα της μη τηρήσεως της υποχρεώσεως καταρτίσεως και ενημερώσεως προγραμμάτων για

τη διάθεση των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων, την οποία προβλέπει το άρθρο 12 της οδηγίας 78/319.

97 Επιπλέον, πρέπει να ληφθεί υπόψη το γεγονός ότι δεν αποδείχθηκε ότι η Ελληνική Δημοκρατία δεν συμμορφώθηκε πλήρως προς την υποχρέωση διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων της περιοχής των Χανίων, σύμφωνα με το άρθρο 5 της οδηγίας 78/319.

98 Όσον αφορά τη διάρκεια της παραβάσεως, αρκεί η διαπίστωση ότι είναι σημαντική, ακόμη και αν ως αφετηρία ληφθεί η ημερομηνία ενάρξεως της ισχύος της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση και όχι η ημερομηνία απαγγελίας της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας.

99 Βάσει όλων των ανωτέρω στοιχείων, η Ελληνική Δημοκρατία πρέπει να υποχρεωθεί να καταβάλει στην Επιτροπή, στον λογαριασμό «ίδιοι πόροι της ΕΚ», ως χρηματική ποινή, 20 000 ευρώ ημερησίως, για κάθε ημέρα καθυστερήσεως της εκτελέσεως των απαραίτητων μέτρων συμμορφώσεως προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, από την ημερομηνία της δημοσιεύσεως της παρούσας αποφάσεως μέχρι την εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας.

Επί των δικαστικών εξόδων

100 Κατά το άρθρο 69, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπήρχε σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου. Δεδομένου ότι η Επιτροπή διατύπωσε το αίτημα καταδίκης της Ελληνικής Δημοκρατίας στα δικαστικά έξοδα και το κράτος αυτό ηττήθηκε,

επιβάλλεται να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα. Το Ηνωμένο Βασίλειο θα φέρει τα έξοδά του, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 69, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ

αποφασίζει:

1) **Η Ελληνική Δημοκρατία, μη έχοντας λάβει τα αναγκαία μέτρα για τη διάθεση των στερεών αποβλήτων στην περιοχή των Χανίων χωρίς να τίθεται σε κίνδυνο η υγεία των ανθρώπων και να βλάπτεται το περιβάλλον, σύμφωνα με το άρθρο 4 της οδηγίας 75/442/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 15ης Ιουλίου 1975, περί των στερεών αποβλήτων, και μη έχοντας καταρτίσει για την περιοχή αυτή σχέδια διαθέσεως των αποβλήτων αυτών, σύμφωνα με το άρθρο 6 της οδηγίας 75/442, και προγράμματα διαθέσεως των τοξικών και επικίνδυνων αποβλήτων, σύμφωνα με το άρθρο 12 της οδηγίας 78/319/ΕΟΚ του Συμβουλίου, της 20ής Μαρτίου 1978, περί των τοξικών και επικινδύνων αποβλήτων, δεν εφάρμοσε όλα τα μέτρα που συνεπάγεται η εκτέλεση της αποφάσεως του Δικαστηρίου της 7ης Απριλίου 1992, C-45/91, Επιτροπή κατά Ελλάδας, και παρέβη τις υποχρεώσεις που υπέχει από το άρθρο 171 της Συνθήκης ΕΚ.**

2) **Υποχρεώνει την Ελληνική Δημοκρατία να καταβάλει στην Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, στον λογαριασμό «ίδιοι πόροι της ΕΚ», ως χρη-**

ματική ποινή, 20 000 ευρώ ημερησίως, για κάθε ημέρα καθυστερήσεως της εκτελέσεως των απαραίτητων μέτρων συμμορφώσεως προς την προπαρατεθείσα απόφαση Επιτροπή κατά Ελλάδας, από την ημερομηνία της δημοσιεύσεως της παρούσας αποφάσεως μέχρι την εκτέλεση της προπαρατεθείσας αποφάσεως Επιτροπή κατά Ελλάδας.

3) **Καταδικάζει την Ελληνική Δημοκρατία στα δικαστικά έξοδα.**

4) **Το Ηνωμένο Βασίλειο της Μεγάλης Βρετανίας και Βόρειας Ιρλανδίας θα φέρει τα έξοδά του.**

Rodríguez Iglesias Moitinho de Almeida Edward

Sevón Schintgen

Kapteyn Gulmann Puissochet

Hirsch Jann

Ragnemalm Wathelet Skouris

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 4 Ιουλίου 2000.

Ο Γραμματέας Ο Πρόεδρος

R. Grass G. C. Rodríguez Iglesias